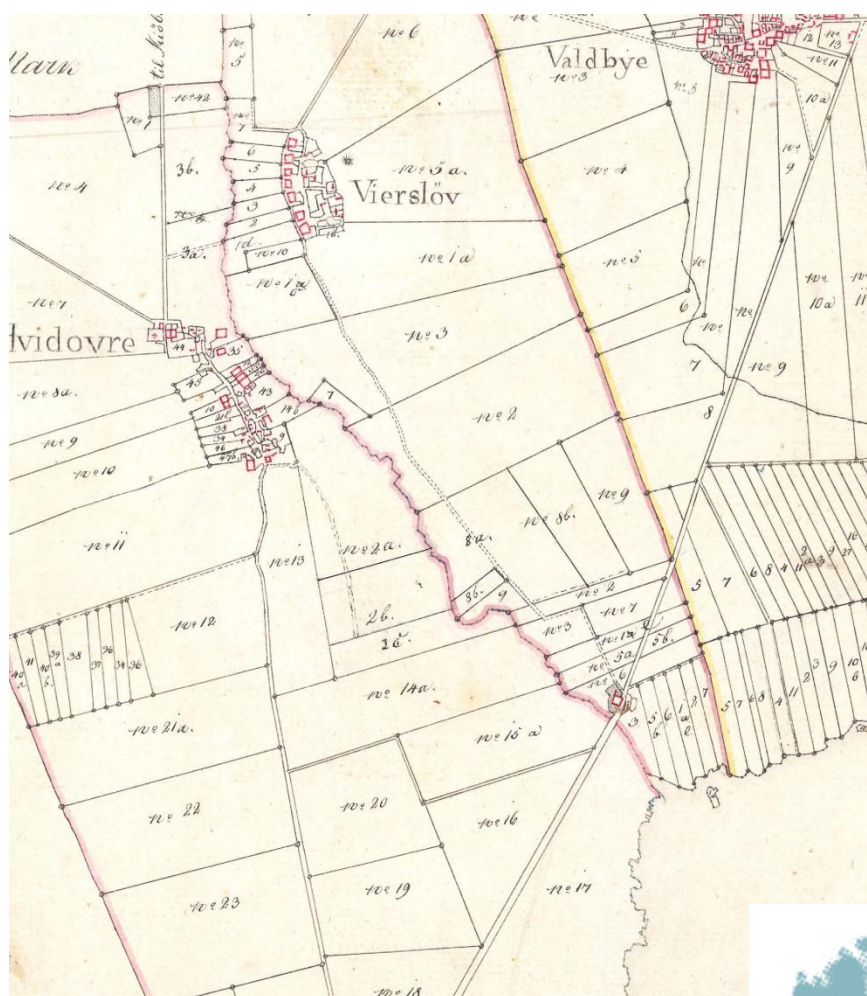

KØBENHAVNS MUSEUM / MUSEUM OF COPENHAGEN

KBM 3944 Vigerslevparken

Matrikel 1849, Vigerslev Sogn, Sokkelund Herred, Københavns Amt.

KUAS j.nr. 2013-7.24.02/KBM-0010

Stine Wozniak

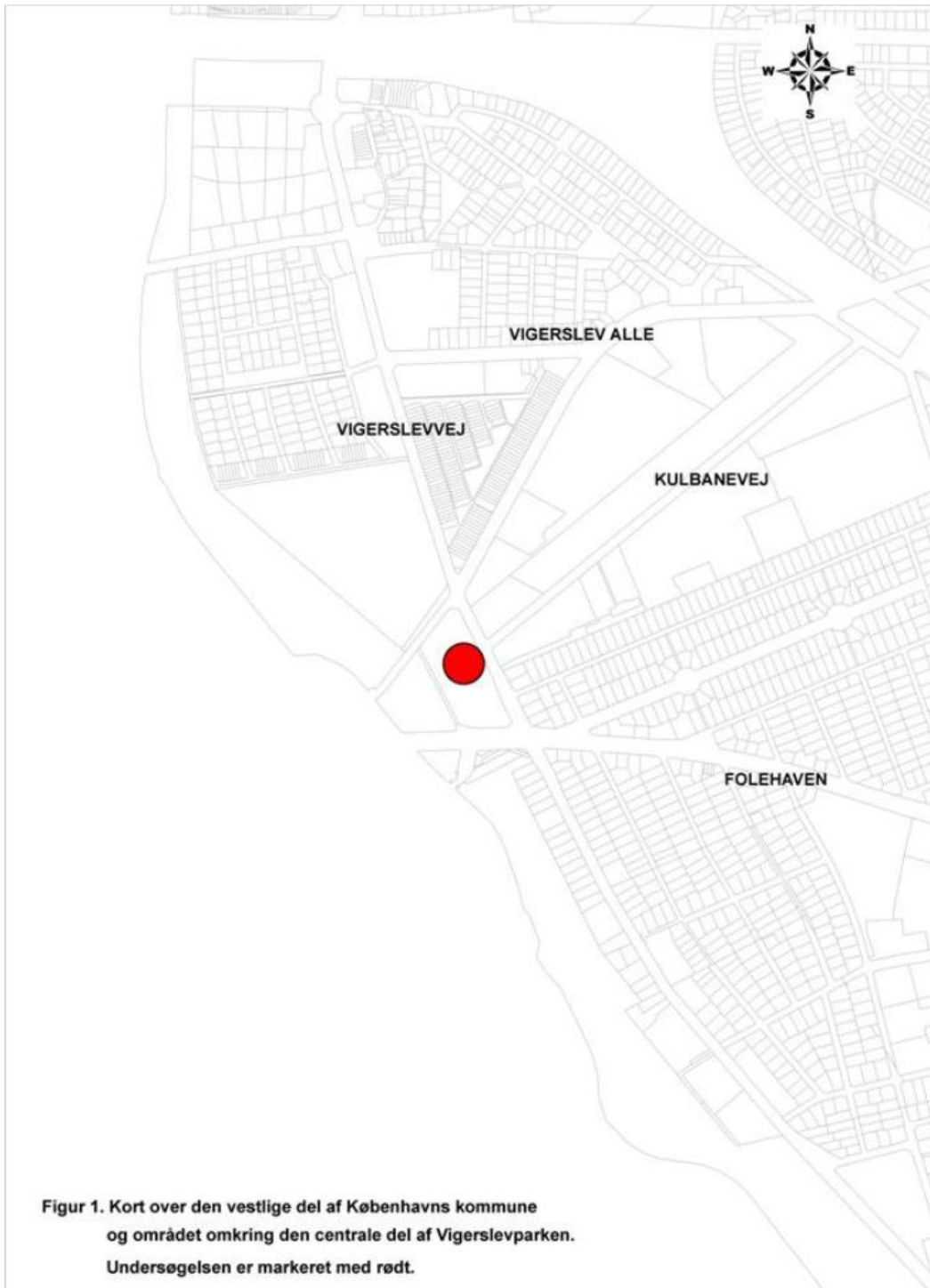

Københavns Museum
Vesterbrogade 59
1620 København V
Telefon: +45 33 21 07 72 Fax: +45 33 25 07 72 E-mail: museum@kff.kk.dk

www.copenhagen.dk

1 Resumé

Forud for etableringen af jernbane mellem Ringsted og København udførte Københavns Museum en forundersøgelse i Vigerslevparken, matrikel 1849, 3158, 3302. Prøvegravningen gav ingen resultater af arkæologisk interesse.

Figur 1. Kort over den vestlige del af Københavns kommune og området omkring den centrale del af Vigerslevparken. Undersøgelsen er markeret med rødt.

2 Undersøgelsens forhistorie

Linieføringen for Banedanmarks planlagte jernbane mellem Ringsted og København berørte dele af Københavns Museums arkæologiske ansvarsområde på en række matrikler i Vigerslev og Valby.

Matriklerne var overvejende forurenede af tidligere industriel bebyggelse på området og uden arkæologisk interesse, men på enkelte matrikler i Vigerslev, henholdsvis 1849, 3158 og 3302, var der ikke kendskab til tidligere, arkæologisk set ødelæggende, bebyggelse eller særskilt forurenede arealer. Derudover er der på benævnte matrikler registreringer af arkæologiske fund.

Den arkivalske kontrol af det berørte område viste, at der var sandsynlighed for at komme til at støde på kulturlevn fra især sten- og jernalderen.

I 1994 fandtes i forbindelse med en prøveudgravning et hus fra ældre jernalder på matriklens nordligste og højest beliggende område. De relevante registreringer fremgår af Tabel 1 nedenfor. Der er i området – særligt langs Harrestrup Å – gjort en del løs- og votivfund fra især yngre stenalder (Sb-nr. 020306-68, 020305-13, 020305-1, 020306-39, 020305-11, 020305-14, 020305-18)

I åen umiddelbart ud for anlægsområdet er fundet en bidselstang fra ældre jernalder (Sb-nr. 020306-61), og der er ved flere lejligheder registreret jernaldergruber på begge sider af åen (Sb-nr. 020306-91, 020305-10, 020305-4).

I 1994 fandtes i forbindelse med en prøveudgravning et hus fra ældre jernalder på matriklens nordligste og højest beliggende område (Simonsen 1994).

År	Lokalitet	SB-nr.	Arkæologisk observation
1920	Hvidovre	020305-1	Findested for stenalderes votivfund
1944	Hvidovre	020305-4	Findested for gruber med skår fra romersk jernalder og flintsager
1940	Landlystvej 54-56	020305-8	Fund af gravplads med 7 grave fra ældre romersk jernalder
1956	Hvidovre	020305-10	Fund af benskøjte af ben fra jernalderen
1956	Hvidovre	020305-11	Fund af tresidet skaftungepil fra neolitikum
1976	Brostykkevej 15-17	020305-13	Registrering af aflejringer fra boplads fra ertebølle og mellemneolitikum
1991	Hvidovre	020305-14	Senneolitisk skafthuløkse af grønsten
1943	Vigerslev	020306-21	Fund af hjortetakøkse fra stenalderen
1947/94	Vigerslev	020306-39	Votivfund bestående af 3 økser, 1 mejsel og 1 flække, neolitikum (1947). Fund af bopladsmateriale med materiale fra både mellem- og senneolitikum.
1960	Valby	020306-61	Fund af bidselstang af hjortetak fra jernalderen i Damhusåen
1976	Vigerslev	020306-68	Depotfund fra senneolitikum bestående af randlisteøkse samt fuldgrebsdolk.
1934	Valby	020306-91	Fund af affaldsgrube fra jernalderen med skår og hvæssesten

1994	Vigerslevparken	020306-268	Udgravning af jernalderhus samt gruber – i gruberne keramik fra ældre romersk jernalder
------	-----------------	------------	---

Tabel 1. Tabel over tidligere registreringer af arkæologisk interesse i området.

På baggrund af ovenstående registreringer blev det besluttet at foretage en prøvegravning forud for det aktuelle arbejde for at afdække eventuelle spor af bebyggelse eller anden aktivitet af arkæologisk interesse.

3 Administrative data

Den færdige rapport samt al kommunikation med de involverede parter i forbindelse med forundersøgelsen er at finde i Københavns Museums sagsregistreringsdatabase og topografiske arkiv, mens sagsakter m.v er joirnaliseret i eDoc.

Originaldokumentation opbevares hos Københavns Mseum under journalnummer KBM3944 samt interne sagsnummer 1634. En elektronisk kopi af beretningen sendes til Kulturstyrelsen og til Banedanmark. Ydermere sendes efter aftale separate filer indeholdende de udgravede grøfter samt fotopunkter, hvorfra området er fotograferet før og efter udgravning.

Bygherre var Banedanmark og entreprenør Gorm Hansen forstod jordarbejdet. Københavns Museum varetog den arkæologiske forundersøgelse ved arkæologer Jacob Mosekilde og Stine Wozniak.

4 Øvrige data

Sagen har sin begyndelse tilbage i 2007, hvor Københavns Museum modtog den første forespørgsel fra Trafikstyrelsen vedrørende kulturhistoriske interesser og bevaringsværdier på det planlagte stræk. Efterhånden som projektet tog form, involveredes Københavns Museum yderligere og foretog grundig arkivalisk kontrol af de nærmere udspecificerede områder liggende indenfor museets ansvarsområde og udarbejdede forundersøgelsens budget på grundlag heraf.

Under det videre arbejde med planlægningen af den nye linie har Københavns Museum deltaget i løbende planlægningsmøder med de øvrige berørte museer. I juni 2012 meldte Banedanmark ud, at det for Københavns Museum relevante stræk i Vigerslevparken ville kunne forundersøges i slutningen af 2013.

Fra august 2013 blev de nærmere detaljer vedrørende forundersøgelsen aftalt med entreprenøren, parkforvalteren underrettedes, de sidst modtagne ledningsplaner blev ajourført og d.13 november kunne forundersøgelsen udføres. Arbejdet afsluttedes samme dag.

5 Topografi, terræn og undergrund

Feltets nordligste punkt er ligeledes det højst beliggende. Herfra er terrænet jævnt faldende fra cirka kote 3,1 til kote 6,8 mod sydøst og sydvest, ned mod cykelstien, hvor Harrestrup Å tidligere har løbet. Muldlaget på det skrånende terræn er relativt tyndt, og det afløses i en glidende overgang af undergrundssand og -ler.

Vigerslevparken udgøres af et 4 km langt, grønt bælte, der strækker sig fra Damhussøen i nord til Valbyparken i syd og gennemstrømmes af Damhusåen (tidligere Harrestrup Å). Parken blev anlagt i flere etaper fra 1929 til 1963.

Størstedelen af parkens jorde har været engarealer for landsbyerne Vigerslev og Hvidovre. Kun en lille del har været opdyrket.

Store Vigerslevgaard, der blev opført i første halvdel af 1800-tallet, lå tidligere c. 250 meter NNV for det udgravede areal på den anden side af Vigerslev Allé.

I 1901 blev Vigerslev en del af København, og for ikke alene at implementere, men også udvikle området, blev der afholdt en byplankonkurrence i 1909. Vinderen blev stadsgeometer Carl Strintz, hvis forslag indebar en omformning af arealerne langs Harrestrup Å til parkområde. Allerede i 1932 var den nordlige del fra Roskildevej udlagt til jernbane på et areal Københavns Kommune havde erhvervet i 1917. Betingelsen, ved overtagelsen af arealerne, var at de for altid skulle bruges til offentlig park, sportsplads eller lignende.

I 1940 blev der vedtaget en lov om stianlæg inden for Københavnsegnens grønne områder. Som følge heraf anlagdes en sti gennem Vigerslevparken og Damhusengen, der udførtes som beskæftigelsesarbejde i krigsårene sideløbende med færdiggørelsen af 2. etape af Vigerslevparken i 1941-44. Sidstnævnte etape omfattede strækningen fra jernbanen og næsten ned til Gammel Køge Landevej samt området i Hvidovre Kommune vest for åen. Dette vestlige areal var kommet i Københavns Kommunes besiddelse efter en overenskomst med ejeren af Risbjerggaard. Overenskomsten indebar, at arealet for fremtiden skulle bruges til parkformål. I 1961-63 inddrog yderligere området omkring den tidligere Flaskekro ved Gammel Køge Landevej i parken.

Strækningen fra Gl. Køge Landevej til Kalveboderne er først blevet en del af parken ved fredningen af Harrestrup Å (2010). Med tilføjelsen blev der endeligt skabt det sammenhængende parkstrøg fra Vestvolden til Kalveboderne som oprindeligt var blevet foreslået i 1909, uagtet, at denne sidste del af parkstrøget kun udgøres af et begrænset antal meter på hver side af åen. Syd for Vigerslev Allé ligger et trapezformet areal kaldet Lerknolden. Syd for Lerknolden opdeles parken af stærkt befærdede veje. Ydermere er Harrestrup Å på det berørte stykke rørlagt.

I oktober 2009 besluttede Folketinget, at en ny jernbanestrækning København – Ringsted skulle føres over Køge. Der er en statslig arealreservation til en ny linieføring af jernbanen København – Ringsted, der går fra Kulbanevej til Holbækmotorvejen. Bredden på den kommende bane skulle ifølge Banedanmark være på op til 40 m og passere gennem Lerknolden, der således har været genstand for indeværende forundersøgelse.

6 Målesystem

Forud for undersøgelsen blev der foretaget en forespørgsel i ledningsregistreret LER. På baggrund af de tilsendte planer fra ledningsejere i området, blev der udarbejdet et vejledende kort over grunden, hvorudfra 8 søgegrøfter blev udlagt. Søgegrøfterne blev i felten udmålt ud fra gadehjørner.

Søgegrøfterne blev efterfølgende indmålt digitalt med museets GPS (model Trimble R6 med tilhørende TSC2 håndholdt dataenhed), der har en præcision på 3 cm både horisontalt og vertikalt. Alle opmålinger er foretaget indenfor DKTM's koordinat system. Prøvegrøfterne har ved opmålingen fået allokeret et samlet identifikationsnummer, genereret af GPS-systemet. Informationerne kunne derefter importeres til IntraSIS6.

Under indmåling med GPS opstod der problemer i forbindelse med batteriskift, og den sydligst beliggende grøft fik efter overførsel i IntraSiS en skæv placering, der efterfølgende er rettet ind efter de i felten manuelt foretagne opmålinger under udlægning af grøften.

7 Udgravningsmetode

Det besluttedes tidligt i processen at lave en forundersøgelse på grunden. I praksis foregår dette ved at arkæologerne udlægger en række grøfter, der dækker området og giver de bedst mulige betingelser for at få afdækket eventuelle forhistoriske levn af arkæologisk interesse. Optimalt udlægges grøfterne i nord-sydgående retning (afhængigt af terrænet) med 10-15 meters interval imellem, hvorved levn fra forhistoriske huse, hvis orientering er øst-vestgående, vil kunne afdækkes.

Ved nærværende forundersøgelse vanskeliggjordes dette i betydelig grad af de mange ledningsføringer på grunden, og de udlagte søgegrøfter blev som resultat heraf udlagt med hensyntagen til områdets eksisterende ledninger samt arealets topografi og øvrige igangværende anlægsarbejder på grunden, men efter forholdende dækkende.

Figur 1. Plan over området med ledningsforstyrrelser indtegnet. De udlagte søgegrøfter er markeret med sort, mens de aftalte fotopunkter er markeret med en rød prik. Foto: Københavns Museum 2013.

Søgegrøfterne blev i felten udlagt ud fra eksisterende gadehjørner. Flere planlagte søgegrøfter måtte dog rykkes, mindskes eller helt udelukkes pga. et igangværende ledningsarbejde i forbindelse med nedlæggelse af vand, der optog relativt meget plads tværs over grunden i nord-sydgående retning. Dette anlægsarbejdes opgravningstracé optog en større bredde, end museet tidligere var gjort opmærksom på.

Således måtte 2 planlagte søgegrøfter mellem nuværende cykelsti og tracéet til vand i felten (markeret med lyseblå) lægges sammen til én søgegrøft idet store jordbunker samt det brede tracé til vand optog arealet.

Ligeledes blev 3 planlagte søgegrøfter på grundens sydligste del lagt sammen til én enkelt langsgående grøft pga. eksisterende bevoksning i området.

Figur 2. Gravning af søgegrøft. Foto: Københavns Museum 2013.

Søgegrøfterne var 2 meter brede og varierende i længden løbende afstemt efter de faktuelle forhold på området.

Efter aftale med Banedanmark fotograferedes feltet før arbejdet påbegyndtes og efter.

8 Undersøgelsens resultater

Jorden i søgegrøfterne fremstod uforstyrret, og der fremkom ingen forstyrrelser af recent karakter. Det øverste muldlag varierede, men var i snit mellem 40 og 50 cm tykt. Umiddelbart herunder fremkom undergrunden.

Der fremkom ingen fund af arkæologisk interesse, men i den vestligst beliggende grøft, umiddelbart øst for den rørlagte Harrestrup Å, kunne åbreddens østlige afgrænsning iagttages i undergrunden, som et sort, vådt tørvelignede lag liggende under et o.20 cm tykt sandlag.

Afgrænsningen blev indmålt, men hvorvidt den oprindelige åbred har stået uforstyrret på strækket eller har været forstyrret af oprensninger kunne ikke afgøres.

Figur 3. Søgegrøften øst for Harrestrup Å. Tørven ses under det lyse sandlag. Foto: Københavns Museum 2013.

På baggrund af resultaterne fra nærværende forundersøgelse er de berørte matrikler, matrikel 1849, 3158 og 3302, fra museets side således frigivet i arkæologisk øjemed.

9 Fremtidigt arbejde

De udlagte søgegrøfter dækkede det berørte område bredt fra åen til højdedraget med, hvor den tidligere jernalderbebyggelse er registreret.

At der mod forventning ikke fremkom nogle former for levn af arkæologisk interesse må ikke tolkes som mangel på samme generelt. Tværtimod vidner de tidligere fund i området om gunstige forhold for mulige forekomster af depot- og votivfund i det tidligere vådområde langs Harrestrup Å ligesom levn efter bebyggelse fra forhistoriske perioder i de mere plane områder i og omkring Vigerslevparken ikke skal udelukkes.

Københavns Museum vil således i forbindelse med eventuelle fremtidige arbejde i og omkring Vigerslevparken være stærkt interesserede.

Litteratur

Simonsen, R. 1994. Beretning vedrørende arkæologiske undersøgelser i Vigerslevparken, matr. nr. 1849, Vigerslev Kvarter. Sagsnummer KBM 1204. *Københavns Museum*.

Københavns Kommune 2011. Vigerslevparken inklusiv Harrestrup Å syd for Roskildevej. Udviklingsplan 2011 -2016. Københavns Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen Center for Park og Natur.
<http://www.kk.dk/~media/02D8CA1AD5854D788A21405BA9325D9E.ashx>

